

Inicijativa JAVNO JE DOBRO

Kad zakaže predstavnička, preostaje jedino direktna demokracija

Zakon o izbornim jedinicama

Zašto ga je Ustavni sud ukinuo 2023.?

Ustavnost i zakonitost izbora temelj su svakog demokratskog političkog sustava. Osiguravanje tih načela primarna je zadaća svih političkih stranaka i svakog zastupnika u Saboru RH. Aktualna podjela i broj izbornih jedinica odigrali su važnu ulogu u rezultatima izbornih procesa proteklih godina. Ustavni je sud 7. veljače 2023. godine donio odluku o ukidanju postojećeg Zakona o izbornim jedinicama. Zakon je izvan snage od 1. listopada 2023.

Člankom 45. Ustava i preporukama Venecijanske komisije Sabor je obavezan kontrolirati ispravnost biračkih popisa i usklađenost izbornog zakonodavstva sa zahtjevom da svaki glas ima jednaku težinu. Od 2010. do danas Ustavni sud je uputio Saboru više upozoravajućih izvješća o potrebi hitnog ispravka biračkih popisa i usklađivanja izbornog zakonodavstva. Dakle, ključni razlog zbog kojeg je Ustavni sud ukinuo Zakon nakon punih 13 godina je neizvršavanje obveza Hrvatskog sabora kao zakonodavnog tijela, čime se direktno ugrozila ustavnost i zakonitost izbora.

Izrada novog prijedloga izbornih jedinica

Za razliku od Sabora, GONG je, kao organizacija civilnog društva, dugi niz godina posvećen sustavnom i analitičkom rješavanju reforme izbornog i referendumskog zakonodavstva. Predlaže rješenja za više problema u hrvatskom izbornom zakonodavstvu. Posebno važan dio te reforme odnosi se na izborne jedinice. Za izbor zastupnika u Sabor 2024. godine, GONG predlaže 6 izbornih jedinica, s cjelovitim županijama u svakoj te s brojem zastupnika koji je razmjernan popisu stanovnika iz 2021. godine. Prijedlog sa šest izbornih jedinica i varijabilnim brojem zastupnika sukladan je zaključku znanstvenog rada autora Mattea Žugaja i Stjepana Šterca s Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu iz 2017. godine.

Nedavno su vrlo slične modele, sa šest izbornih jedinica kao jednim ispravnim rješenjem, preporučili i matematičari s osječkog Sveučilišta te ih poslali Ministarstvu pravosuđa. Pročelnik Odjela za matematiku Sveučilišta u Osijeku Kristijan Sabo objasnio je kako je nemoguće napraviti izborni sustav koji poštuje oba uvjeta Ustavnog suda – granice županija (zemljopisni uvjet) i težinu glasa (isti postotak glasova za svakog birača) – ako ih postavimo u 10 izbornih jedinica s jednakim brojem zastupnika. Isto tvrdi i profesor Šterc.

Unatoč svim stručnim analizama i preporukama, bez ikakvih konzultacija s mjerodavnim ustavnopravnim stručnjacima, drugim političkim strankama i civilnim društvom, u potpuno netransparentnoj proceduri, Vlada Andreja Plenkovića izradila je Prijedlog zakona o izbornim jedinicama s deset izbornih jedinica i fiksnim brojem zastupnika.

Model je to za koji neovisni stručnjaci rezolutno tvrde kako ne može zadovoljiti oba propisana uvjeta Ustavnog suda. Saborska je oporba, usuglasivši se oko procedure, pokušala potaknuti raspravu o načinu izrade Zakona o izbornim jedinicama sazivajući 4. svibnja 2023. Odbor za Ustav Hrvatskog sabora. Vladajući su rezolutno odbili prijedlog rasprave o izbornom zakonu te vlastodržački obznaneli da ne misle mijenjati svoj prijedlog Zakona.

Taj loš i neustavan "Plenkovićev zakon" nije čak ni trajan jer pretpostavlja krojenje granica izbornih jedinica za svake buduće izbore iznova. Kao da, u svrhu onemogućavanja predstavničke demokracije uz regionalnu prezentaciju, već nisu dovoljno nakaradno prerezane županije i Grad Zagreb! Građanima je uskraćeno pravo da biraju uistinu reprezentativne predstavnike svoga područja, a sve radi stvaranja izborne prednosti za HDZ. Vladajući su svoj izračun temeljili na popisu birača, a ne stanovnika, iako je Ustavni sud preporučio upravo suprotno, sve dok se ne uredi birački popisi koji za 500.000 birača premašuju stvarno stanje.

Procedura donošenja novih prijedloga Zakona

Na Odboru za Ustav ustavni stručnjaci iznijeli su svoje stavove o proceduri donošenja, koje su sve oporbene stranke podržale. Stranke Možemo i SDP otišle su i korak dalje izjasnivši se da podržavaju prijedlog sa šest izbornih jedinica. Zastupnica Dalija Orešković naglasila je potrebu da se konzultiraju i pozovu građani jer je očigledno kako će se HDZ oglušiti na primjedbe stručnjaka, oporbe i zahtjeve demokratskog procesa.

Zašto se građanska inicijativa aktivirala po pitanju Zakona o izbornim jedinicama?

Inicijativa JAVNO JE DOBRO već dugo upozorava na očiglednu sveobuhvatnu akciju vladajućih pod vodstvom Andreja Plenkovića koja rezultira gušenjem demokracije, kršenjem Ustava, ukidanjem uloge Sabora i davanjem neprimjerene moći jednoj osobi, premijeru. Nedavno smo inicirali široku akciju protesta nezadovoljnih građana i stručnjaka zbog prijedloga novog Zakona o pomorskom dobru i izmjena Zakona o prostornom uređenju. No isto se događa i s mnogim drugim prijedlozima zakona, poput onih o izmjenama poreza ili energetskim temama.

Nakon mnogih beskrupuloznih nasrtaja vladajućih na ustavnu demokraciju posljednjih godina, intenziviranu posljednjih mjeseci, inicijativa JAVNO JE DOBRO odlučila je izboriti se ponajprije za pravedne izbore na kojima bi građani uistinu mogli izabrati vlastite zastupnike koji će zastupati i braniti interese naroda. Time bi se stvorio temelj da sljedeći saziv Hrvatskog sabora donese ako ne sve, barem one društveno najbitnije zakone. Zakone koji bi suštinski bili takvi da vode računa o stvarnim nacionalnim interesima, a ne da su izraz neokolonijalizma i podilaženja europskim interesima zbog osobnih probitaka Andreja Plenkovića.

Zakon o izbornim jedinicama

Pravedni i poštenu izbori su temelj svake demokracije.

Inicijativa JAVNO JE DOBRO prati i podržava rad GONG-a dugi niz godina. Njihov prijedlog sa šest izbornih jedinica, i onaj o izbornom zakonodavstvu s tri preferencijalna glasa po izbornoj listi, prihvatila je kao svoj.

No, za to se tek treba izboriti u ustavnoj krizi u koju nas je Andrej Plenković doveo svojom bahatošću, samovoljom i manipuliranjem predstavničkom demokracijom.

Zahvaljujući izjavi zastupnice Dalije Orešković o uključivanju građana, 4. svibnja na Saborskom odboru za Ustav, kojoj smo se obratili za pomoć s usuglašenim željama o budućem izbornom sustavu i GONG-ovim prijedlozima Zakona o izbornim jedinicama i Zakona o izborima zastupnika u Sabor RH, smatramo da smo došli do efikasne ustavne mogućnosti očuvanja parlamentarne demokracije kao glavnog cilja.

Ne može postojati demokratska država koja se temelji na nepravедnim izborima. Hrvatska već nekoliko izbornih ciklusa ima vrlo upitne ili čak potpuno neustavne izborne rezultate na parlamentarnim izborima. Stoga je potrebno već od 2024. osigurati regularne izbore i kvalitetan saziv Sabora. To je moguće odmah! Ili nikad, dopustimo li da Plenković i HDZ donesu Zakon o izbornim jedinicama kakav su predložili! Nakon njega bi u novom sazivu donijeli još više štetnih i pogubnih zakona, a premijer bi postao apsolutni vladar.

Direktna demokracija kao nužnost kad predstavnička zakaže

Prijedlog zakona, koji je 24. svibnja predala zastupnica Dalija Orešković u saborsku proceduru, prilagođen je donošenju na referendumu. Svi rezultati GONG-ove analize o područjima izbornih jedinica preuzeti su u potpunosti. Da ne bi mijenjali dva zakona na referendumu, u ovaj je dodan članak o preferencijalnom glasovanju: tri preferencijalna glasa bez praga za validnost, koji bi u sadašnjem zakonu o izbornim pravilima bio brisan.

Prijedlog rješenja – državni referendum

Sad je na oporbi da bira i da se odredi. Glasno pričanje ili prijetnje tužbama Ustavnom sudu nisu dobar način mijenjanja stvari. Godinama svjedočimo neefikasnosti oporbe, što ne vodi ničemu dobrom. Deklarativno zastupanje s figom u džepu odavno je dosadno i iritirajuće svima. Zbog toga i imamo malu izlaznost je na izborima. Jedina efikasna metoda kojom se Plenkovićeva tortura svih građana može zaustaviti je REFERENDUMSKO DONOŠENJE ZAKONA o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Hrvatski sabor. To je uvjet za regularne izbore i stvarno zastupanje naroda. Građanski, narodni ili Dalijin prijedlog, kako god ga povijest bude zvala, na stolu je. Oporbene stranke imaju mogućnost efikasnog rješavanja problema umjesto sramoćenja jalovim izjavama o svojem djelovanju, vlastitoj nemoći i Plenkovićevoj svemoći.

Politika - tko nas zastupa?

Pozivamo sve saborske zastupnike da odluče žele li vegetirati ili djelovati u korist naroda!
Pozivamo sve saborske zastupnike da odluče žele li lagati kako nas zastupaju ili uistinu zastupati narod u parlamentu!
Alat su dobili, Zakon može biti donesen na referendumu, stoga nema zapreka za osobnu odluku i javno izjašnjavanje.

Poziv medijima

Ovo je ujedno i molba svim medijima da traže i objave jasne odgovore svih zastupnika i stranaka:

"Podržavate li inicijativu za donošenje "narodnog" Prijedloga zakona o izbornim jedinicama sa 6 izbornih jedinica i pravom na 3 preferencijalna glasa po svakoj listi na referendumu?"

Ustavnost i zakonitost izbora temelj su demokratskog političkog sustava. Osiguravanje tih načela primarna je zadaća svih političkih stranaka, svakog zastupnika u Saboru RH, ali i pravo svakog građanina i birača u Republici Hrvatskoj.

Inicijativa građana i udruga

JAVNO JE DOBRO

30. svibanj 2023.